

УДК [378:005.6]: 006.3

Дичковський С.І.,

к.пед.наук., доцент, декан факультету економіки і менеджменту,
Національний університет харчових технологій, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ КРИТЕРІЇВ ДЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто основні проблеми інтеграції України в європейській освітній простір, впровадження міжнародних освітніх критеріїв у систему вищої освіти України, використання міжнародних принципів для визначення цілей національних стандартів якості освіти.

Ключові слова: інтеграція, критерії, якість освіти, міжнародні стандарти, принципи.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ КРИТЕРИЕВ ДЛЯ ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Дычковский С.И.

В статье рассмотрены основные проблемы интеграции Украины в европейское образовательное пространство, внедрение международных образовательных критериев в системе высшего образования Украины, использование международных принципов для определения целей национальных стандартов качества образования.

Ключевые слова: интеграция, критерии, качество образования, международные стандарты, принципы.

INTERNATIONAL EDUCATIONAL CRITERIA USING FOR THE IMPLEMENTATION OF QUALITY MANAGEMENT EDUCATION IN UKRAINE

Dychkovskyy S.

The paper considers the main problem of Ukraine's integration into European educational space, the introduction of international educational criteria in the higher education system of Ukraine, the use of international guidelines for the purposes of determining the national standards of educational quality.

Keywords: integration, criteria, quality, international standards and principles.

Постановка проблеми. Інтеграція України в міжнародне співтовариство передбачає можливість співставлення рівнів та узгодження принципів підготовки фахівців. Як відомо, індекс людських ресурсів, який визначається за трьома показниками: валовий національний продукт, середня тривалість життя та рівень освіти, є одним з основних показників, за яким оцінюється економічний потенціал країни. А враховуючи те, що валовий національний продукт, середня тривалість життя, в тій чи іншій мірі залежать від рівня освіти країни, на перший план постає проблема запровадження в Україні сучасної системи моніторингу якості освіти. З іншого боку жодною програмою підготовки викладачів вищих закладів освіти України не передбачено викладання хоча б елективного курсу з проблем педагогічної

діагностики, мало наукових досліджень з проблеми оцінки якості освіти як категорії дидактики.

Мета статті. Показати, що якість вищої освіти має визначальне значення для успішного розвитку будь-якої країни. Революційні зміни технологій, як наслідок швидкий перехід від індустріального до інформаційного суспільства, спираються на рівень інтелектуальних ресурсів країни, а пов'язана з цим геополітична конкуренція провідних країн за такі ресурси стає одним з важливіших факторів, що визначають не лише економіку, а й політику нового століття. У зв'язку з цим рівень інтелектуального потенціалу країни, що є похідною від якості вищої освіти, стає важливішим фактором економічної і політичної самостійності країни, фактором її виживання. Безумовно, така глобальна проблема потребує скоординованих цілеспрямованих зусиль держави, суспільства, вищої школи.

Основні результати дослідження. Особливістю освіти є більш складна, ніж для продукції, структура споживачів результатів освітньої діяльності - освітньої продукції. Споживачами освітніх послуг та продукту освітньої діяльності є як самі студенти, їх батьки, підприємства, на яких будуть працювати фахівці, так і суспільство та держава в цілому, які використовують цей потенціал. У зв'язку з цим, якість освіти можна визначити, як сукупність властивостей та характеристик освітнього процесу, які надають йому здібність формувати такий рівень професійної компетентності, який задовольняє потреби громадян, підприємств і організацій, суспільства і держави.

Перш за все, якість можна визначити як ступінь досягнення мети, а отже вона залежить від мети, яку визначає кожний з суб'єктів освітньої діяльності, це студенти, викладачі, науковці, держава, роботодавці. Саме багато вимірність мети освіти, яка по різному формулюється учасниками і споживачами освітньої продукції, і призводить до нової альтернативи: критеріальна якість чи відносна. Ця філософська альтернатива може реалізуватися лише на розумному співвідношенні кількісних і якісних показників освітнього продукту.

По-друге, деталізуємо поняття продукт освітньої діяльності. Це рівень професійної компетентності випускників вищої школи. А якість його підготовки дозволяє йому мати певну соціальну цінність та відповідати потребам і можливостям ринку праці. Контроль за рівнем підготовки студентів та професійної компетентності випускників (із застосуванням сучасних методів вимірювання та оцінювання), управління навчальним процесом (із застосуванням сучасної системи менеджменту якості) та система державних стандартів як засіб управління якістю освіти є лише компонентами системи, яка формує, впливає та забезпечує якість вищої освіти в країні. Держава, суспільство і особистість є основними дійовими особами, які впливають на рівень освітньої продукції, а ринок праці є арбітром.

З 1990 року була сформована чітка орієнтація Європейських закладів вищої освіти на більш тісніше функціонування в межах однієї структури, що дозволило громадянам проживати і працювати у середовищі з дуже слабкими національними бар'єрами. Розвиток Європейського ринку праці для кваліфікованих трудових ресурсів дозволив розширити пошук підприємцями нових дипломованих фахівців серед випускників різних національних систем вищої освіти. Прагнення студентів до навчання за кордоном і збільшення такої можливості для них, призвели до високого рівня студентської міграції, що дало можливість студентам вибирати між різними системами вищої освіти. Такі тенденції були характерними

не лише для Європейського континенту студентів, але призвели до постановки питання щодо можливої появи загальної Європейської системи вищої освіти.

В цей же час Уряди Європейських країн проявляють занепокоєння, що кількість і якість кваліфікованої робочої сили, яка є доступною для національних економік, буде значно впливати на економічну конкурентоспроможність на національному ринку праці. Повернення коштів у вищу освіту у вигляді інвестицій повинно також розглядатися в міжнародному контексті. Якщо для підготовки дипломованого фахівця в одній країні потрібен більш довгий і більш дорогий шлях ніж в іншій, то чи з'являться там деякі переваги і компенсації, що можуть розглядатися як додаткові інвестиції? Якщо студенти з будь-яких причин бажають навчатись за кордоном, то чи можна буде передбачити, що все більша їх кількість не повертатиметься додому. Деякі країни можуть зіткнутися з критичним відтоком кваліфікованих трудових ресурсів - явищем, яке вже добре знайоме на регіональному рівні в багатьох країнах.

Багато закладів вищої освіти розширюють активні міжнародні контакти у дослідженнях студентських обмінах, об'єднанні навчальних програм і т. ін. Для окремих закладів вищої освіти Європи, США, Канади надають широкі можливості для конкуренції, боротьби за престиж, студентів, штат і фінансування – це зараз відбувається на місцевому, регіональному і національному рівнях. Але питання не просто про змагання. Національні навчальні заклади повинні відчувати потребу у створенні засобів порівнювання між різними країнами, а отже відповідати міжнародним стандартам, що забезпечить належну конкуренцію.

Усі зацікавлені сторони: Уряд, заклади освіти, студенти і підприємці вирішують ці проблемами в межах національної системи вищої освіти. Швидка зміна Європейської вищої освіти зумовила розвиток досліджень у галузі педагогічних вимірювань. Зокрема це стосується проектів, розпочатих Центром Досліджень у Галузі Вищої Освіти (CHEPS) у Нідерландах, Радою Національних Академічних Досягнень (CNAА) у Великобританії і Hochschul-Infomations-System у Німеччині. Уряди, підприємці, студенти, викладачі, менеджери закладів освіти можуть і повинні робити висновки щодо якості освітнього продукту. Проблема полягає у тому, як вони це роблять і якими висновками вони користуються. Це стосується і міжнародних порівнянь, які стають усе більш і більш необхідними.

Визначення якості у вищій освіті ніколи не було легким питанням, а при інтернаціональному порівнянні якості освіти ці проблеми тільки ускладнюються. Хоча деякі елементи систем вищої освіти є загальними для різних країн, вони мають різні характеристики. Цілі освіти змінюються від спеціальної підготовки в одній країні до широкої загальної освіти в іншій.

Категорії споживачів і баланс владних повноважень, що обумовлює різницю у загальноприйнятих визначеннях якості вищої освіти, національні традиції щодо встановлення методів оцінки якості теж різні. В одній країні показники продуктивності встановлені і використовуються регулярно, у той же час як в іншій країні до них відносяться з великою підозрою. В іншій країні експертна оцінка не може бути застосована через високий рівень корупції, а у третій країні це - єдиний законний метод. В одних країнах використання стандартизованих національних тестувань здійснюється на всіх ступенях

освіти і ці показники вважаються найбільш об'єктивними, в інших ці методи тривалий час взагалі були заборонені.

Важко досягти національної угоди при визначенні даних, які потрібно використовувати як показники продуктивності, чи навіть просто як статистика. Але в інтернаціональному аспекті це можна зробити, якщо такі визначення однакові навіть тільки у двох країнах. Ця проблема обумовлена тим фактом, що на перший погляд концепції чи явища у різних країнах можуть здаватися схожими, а при більш ретельному розгляді вони, виявляються, мають різний зміст. Це відбувається через розходження в контексті, у якому вони використовуються, що є часто наслідком різних структур систем вищої освіти. Тоді дані зібрані для всіх програм у межах національної системи вищої освіти, навряд чи можуть бути порівнянні інтернаціонально.

Деякі аспекти вищої освіти в різних країнах виявляються подібними. Наприклад, заклади вищої освіти завжди намагаються надавати кращі освітні послуги новому поколінню студентів. Деяка спільність - необхідна вимога без якої порівняння систем вищої освіти інтернаціонально стало б неможливим і, маючи певне загальне ядро, необхідно знайти шляхи визначення різних аспектів якості для різних національних систем вищої освіти, визнаючи їх сильні і слабкі сторони.

При розгляді міжнародного виміру вищої освіти необхідно розглянути концепції і принципи підтвердження якості, а також найбільш практичні засоби її визначення, а саме:

- які повинні бути встановлені цілі гарантії якості в міжнародному оточенні?
- як концепція гарантії якості може застосовуватися до різних галузей вищої освіти?
- чи дійсно необхідна тільки одна система? Як різні підходи можуть доповнювати один одного?
- які механізми оцінки підходять до міжнародного застосування? Які механізми були чи могли б використовуватися для пояснення і встановлення порівнянь у дослідженнях?
- оскільки будь-яка структура для оцінки якості потребує витрат, що треба брати до уваги для побудови ефективно працюючої структури?

Така структура повинна сприяти розвитку сучасної економіки і бути раціональною для міжнародного обміну, і базуватися на таких двох ключових принципах: прозорість і порівняння.

Прозорість - є ядром структури. Система вищої освіти повинна бути відкрита для зовнішньої експертизи. Детальна інформація щодо засобів і критеріїв вступу, поточного і атестаційного оцінювання. Інструкції і оцінки повинні бути доступні студентам, штату факультету та людям поза системою. Тільки при наявності доступу до точної інформації сторонні можуть об'єктивно оцінити систему або заклади на міжнародному ринку освіти.

Вимога порівняння. При порівнянні систем необхідно відокремити фундаментальні розходження в місіях і меті. Системи можуть бути послідовними і доповнювати одна одну, якщо принципи, що лежать в основі розходжень, добре зрозумілі.

Висновки. Ці два принципи прозорості і порівняння призначені для того, щоб надати структурі системи вищої освіти можливість пристосуватися до різноманітних освітніх традицій, національних реалій і адміністративних механізмів, що характеризують міжнародну вищу освіту. Вони також спроможні відобразити національні системи з точки

зору міжнародної системи та споживачів і, використати це в нашій країні при визначенні цілей національних стандартів підтвердження якості.

1. Використання інформаційних технологій в менеджменті освіти на сучасних економічних відносинах / Ю. Вологін // Молодь і ринок. – 2011. - № 11. - С. 153-158.

2. Менеджмент в освіті як соціально-психологічне визначення особистості в українській діяльності / Ю Вологін // Молодь і ринок. – 2011.– № 9– С. 114-118.

3. Сучасний менеджмент якості науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу / О. Величко, В. Іващенко, О. Ясев, О. Рожков // Вища школа. – 2006.– № 5-6. – С. 34-39.

4. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі національної освіти України: [монографія] / О. О. Романовський ; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова, Укр.-америк. гуманіт. ін-т "Віскон. міжнар. ун-т (США) в Україні". — К.: Нова Кн., 2010. — 416 с.

5. Якісна освіта в контексті управління впровадженням інновацій / І. Силадий // Вища освіта України. – 2011.– № 4. – С. 105-112.

6. Місце України у світовій та європейській якості /Віткін Л.М //Стандартизація, сертифікація, якість — №3 (18), 2002, с.43-49.